

Рівненський державний

гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів здобувачів
вищої освіти

№ 4
2021

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 4

Рівне, 2021

УДК 159.9+316.6

Студентський дайджест. Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти – Випуск 4. – Рівне: РДГУ, 2021. – 145 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Виконавчі редактори:

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 12 від
29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Список використаних джерел

1. Бохонкова Ю. О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія / Ю. О. Бохонкова; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2011. – 199 с.
2. Левківська Г. П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: Навч. посібник / Левківська Г. П., Сорочинська В. Є., Штифурак В. С. – К. : Либідь, 2001. – 128 с.
3. Кондрашова В. П. Некоторые психологические показатели адаптации студентов-первокурсников к условиям обучения в ВУЗе / В. П. Кондрашова // Вопросы вузовской педагогики, психологии и дидактики. – Воронеж, 1972. – С. 111– 133.
4. Плотнікова О. Важливість вивчення індивідуальних особливостей першокурсників у період дидактичної адаптації // Рідна школа. – 2001. – № 10. С. 62–64.
5. Семиченко В. А. Психология деятельности / В. А. Семиченко. – К. : Издатель А. Н. Ешке, 2002. – 248 с.
6. Стрельцова В. Ю. Соціальна адаптація студентів інституту культури і мистецтв до умов відкритого культурно-освітнього середовища : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед.наук : спец. 13.00.05 “Соціальна педагогіка” / В. Я. Стрельцова. — Луганськ, 2009. — 22 с.

УДК 316.6:316.4

РОЛЬ СПІЛКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Давидюк Вікторія, здобувач ОС «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

Хомич Іванна, канд. психол. наук, старший викладач

В умовах сучасного швидкоплинного розвитку інформаційних технологій суспільство має змогу слідкувати за подіями у світі будь-де. Новітні технології сприяють розвитку інформаційного суспільства, запорукою якого є взаємодія між людьми. Тому для того, щоб адаптуватися у загальнолюдській спільноті, потрібно вміти знаходити продуктивні стратегії спілкування та усвідомлено проникати у культуру співрозмовника. Адже головний атрибут, що забезпечує формування особистості та є однією з первинних потреб людини – це спілкування. Наразі маємо низку психолого-педагогічних досліджень, у яких висвітлено різні аспекти проблеми спілкування. Серед них варто згадати роботи Г. Андреевої, Л. Божович, О. Леонтьєва, С. Максименка та інших [1, с.16].

Мета дослідження – проаналізувати роль спілкування у формуванні особистості.

Виклад основного матеріалу. Упродовж життя ми постійно контактуємо з різними людьми. Потреба спілкуватися з іншими обумовлена необхідністю взаємодіяти не тільки в процесі навчання, але й під час вирішення спільних завдань чи дискусійних питань. Безперечно особистість не може повноцінно розвиватися без спілкування. Адже це основний складник соціалізації особистості. Завдяки інформаційним обмінам між членами суспільства налагоджується взаємодія та виробляються соціальні норми поведінки. Науковці по-різному трактують поняття «спілкування». Так, наприклад, Л. Виготський та С. Рубінштейн вважали, що спілкування – це обмін думками, почуттями та переживаннями. Видатний методист Л. Рєзніков зазначав, що спілкування є специфічною соціальною формою інформаційного зв'язку. На думку Г. Андреевої, К. Платона, спілкування – це взаємодія, стосунки між суб'єктами, які мають діалогічний характер [1, с.6]. З огляду на запропоновані визначення, можна підсумувати, що головним складником процесу спілкування є взаємодія особистостей. Недарма найпоширенішим визначенням поняття «спілкування» є наступне: «Спілкування – це універсальна потреба людського буття, яка функціонує в різних формах людських відносин» [3, с.11].

Не можна не погодитися з думкою відомого філософа Григорія Сковороди, який говорив, що «людина, спілкуючись, реалізує свої природні обдарування, які можна реалізувати тільки через освіту та самопізнання» [1, с.7]. Більшість людей вважає, що вони вміло володіють своїми комунікативними навичками. Проте мало хто звертає увагу на те, що є різні аспекти спілкування, які характеризують його ефективність.

Під час спілкування необхідно врахувати таку особливість: мовленнєві навички за своєю природою є механічними та стереотипними. Слушно згадати слова відомого грецького філософа Геракліта: «Ніхто двічі не може увійти в одну річку, через мить і він не той, і річка інша» [3, с.13]. З огляду на це, наголосимо, що залежно до ситуації людина добирає необхідні їй мовні засоби та мовленнєві навички у той чи інший момент, що фактично стає запорукою успішної комунікації. Ще з дитинства немовля залежить від дорослого, адже доросла особистість стає для малечі першою і чи не єдиною ланкою передачі та отримання інформації. І саме з цього починається спілкування, передусім емоційне, що позитивно впливає на розвиток дитини. Однак, у різних ситуаціях це може призводити й до негативних впливів, у яких дитина буде постійно вимагати уваги з боку дорослого, що може зашкодити її розвитку [2, с.156]. Процес спілкування з цього віку прогресуватиме лише тоді, коли дитина почне говорити, що стане перехідним кільцем до повноцінної комунікації.

Емоційні контакти з дітьми у віці від двох до чотирьох місяців показують, яке захоплення викликає у них ласкава розмова дорослої людини. Та все ж найважливішим засобом спілкування в дитинстві є експресивні дії (усмішки, різні рухові реакції). І саме потреба в спілкуванні з дорослим вступає в протиріччя з можливостями спілкування. Це протиріччя знаходить своє вирішення в розумінні людської мови, а потім і в оволодінні нею [2, с.157]. З часом спілкування для дитини стає так званою «школою» соціальних відносин, у якій починає формуватися характер та проявляються різні почуття, що можуть чимало розказати про особистість у розмові з іншими. У стосунках дитини з оточуючими розвивається складна гама почуттів, що характеризують дитину як уже соціалізовану особистість. Тому у безпосередньому спілкуванні на різні теми розвиваються соціальні якості дитини. Соціалізація підлітків проходить через взаємну зацікавленість, спільне розуміння навколишнього світу. Важливо, що у відносинах з однолітками підлітки прагнуть реалізувати себе, що забезпечує їм певний авторитет. Учені довели, що підлітки у процесі комунікації рідко використовують невербальні засоби спілкування [2, с.432].

Під час спілкування підлітків з дорослими нерідко виникають конфліктні ситуації, але в сприятливих умовах такий процес спілкування може бути продуктивним. Адже суб'єкти дискусії використовують усі вербальні та невербальні засоби спілкування. Важливо, що молода людина, яка занурена в соціум, самостійно забезпечує собі навички спілкування [2, с.510]. Тому психологічний розвиток особистості залежить від комунікації з іншими людьми. Якщо позбавити особистість цієї потреби, то у психіці можуть з'явитися різного типу відхилення: слабкий розвиток мовлення або інтелекту; відсутність необхідних комунікативних умінь і навичок. І саме вони породжують не до кінця сформовану особистість, якій буде важко проходити етапи соціалізації. Цікавою темою досліджень є тема ізоляції особистості. Адже саме в таких умовах особистість починає говорити вголос. Спочатку це різні коментарі відповідно ситуації, що відбувається, потім бажання до когось звернутися. Та основна проблема в тому, що людина не має можливості задовольнити свою потребу у спілкуванні, і відповідно особистість компенсує реальне уявним, тому спілкування має важливе значення для психічного розвитку особистості.

Висновки. Отже, у статті ми дослідили, що спілкування задовольняє одну з основних соціальних потреб. З віком ця потреба збільшується, досягаючи максимуму в ранній юності. Але будучи багато в чому стихійним процесом, спілкування містить в собі і певні небезпеки. Все ж варто пам'ятати, що спілкування – важлива умова людського життя і соціалізації. Адже завдяки йому особистість має можливість розвиватися й дізнаватися чимало нового. А також цей вид діяльності розвиває не тільки пізнавальні процеси, емоційно-вольову сферу, а є одним із головних складників формування особистості в соціумі.

Список використаних джерел

1. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л. Кайдалова, В. Пляка. – Х. : НФаУ, 2011. – 132с.
2. Мухіна В. С. Вікова психологія. Феноменологія розвитку: підручник для студ. вищ. навч. закладів / В. С. Мухіна. – 10-е вид., Перероб. і доп. – М. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 608с.
3. Філоненко М. М. Психологія спілкування: навчальний посібник / М. М. Філоненко – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 224 с.

УДК 316.61

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**Дворак Дарина, здобувач ОС «магістр», 2 курс,
спеціальності 053 «Психологія», РДГУ****Кулакова Лариса Миколаївна, канд.психол.наук, доцент**

У сучасних умовах, коли суспільство спрямовує свої зусилля на гуманізацію людських відносин, актуальною є проблема протидії будь-якому насильству проти людини, зокрема булінгу – соціально-психологічному явищу, що виявляється у сталій малій соціальній групі як переслідування, знущання над слабшим з боку сильнішого (сильніших) або того, хто має більшу соціальну владу. Зазначена проблема набуває особливої гостроти у шкільному середовищі. Згідно з даними дослідження ЮНІСЕФ в Україні 67% дітей, віком від 11 до 17 років стикались з проявами булінгу, а 25% дітей стали його жертвами. Варто підкреслити, що 44% учнів були свідками булінгу, але не втручались у такі ситуації через страх за себе, а 48% школярів не ділились інформацією про булінг з іншими [3]. Сьогодні в Україні створено правовий механізм протидії булінгу, представлений у законах України «Про освіту» (2017), «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» (2020), «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017), «Про охорону дитинства» (2001), «Національній стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» (2020).

Важливо підкреслити, що витоки булінгу започатковуються у відносинах молодших школярів і зумовлені, передусім, особливостями їхнього індивідуального фізичного, емоційного, розумового розвитку, результативністю шкільного навчання, рівнем статусних позицій, змістом психологічного клімату (атмосфери), створеної у сім'ї, учнівському класі, закладі освіти загалом з участю дітей і дорослих. Небезпечність цього явища полягає не лише у спричинених ним стражданнях жертви, але й тих наслідках, що мають місце в особистісному розвитку як жертв (розлади психіки, соматичні захворювання, труднощі в спілкуванні), так і їхніх переслідувачів-булерів (схильність до садизму, ворожі відносини з навколишніми людьми, правопорушення, злочини).

У контексті аналізу особливостей булінгу серед дітей молодшого шкільного віку викликають інтерес дослідження, які здійснили О. Беляєва, О. Бовть, М. Бутовська, А. Вавілова, В. Вишневська, А. Губко, В. Каблюк, О. Луценко, О. Паркулаб, Н. Руда, Ю. Савельєв, В. Саковська, Т. Салата, С. Стельмах, К. Ткачук, Т. Федан. Попри накопичений теоретичний і практичний досвід, залишається багато питань, які потребують розв'язання окресленої проблеми.

Тому *метою дослідження* є психологічна профілактика булінгу серед молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Факти насильства серед школярів підтвердили результати емпіричних досліджень, проведених в Україні в рамках проектів «Попередження насильства в школі (2009), «Зміцнення та захист прав дітей в Україні» (2015), «Національне дослідження шкільного середовища в Україні щодо ЛГБТ» (2019),

ЗМІСТ

БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів	3
БЕЛІЧЕНКО У. Арт-терапія як засіб корекції тривожності молодших школярів.....	7
БЫЛИНСКАЯ Е. Проявление синдрома эмоционального выгорания у медицинских работников	10
БОРТНИК М. Психологічні особливості проявів інфантилізму в підлітковому віці.....	14
ВЛАСНОВА А. Психологічні особливості подружніх стосунків із різним типом прихильності у різні вікові періоди	17
ВОЙТОВИЧ К. Психологічний аналіз розвитку креативності в молодшому шкільному віці.....	20
ВОЛОЩУК В. Особливості організації театральної діяльності у психолого-педагогічному просторі	22
ГАВРИЛЮК О., НАЗРЕЦЬ Л. Вплив вікових особливостей на мотивацію навчальної діяльності школярів	25
ГНІВОШЕВСЬКА А., КУЛАКОВ Р. Психологічні особливості комп'ютерної залежності у підлітковому віці	28
ГРИЦЮК К. Причини булінгу у підлітковому віці	32
ГУРАНЕЦЬ А. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя та адаптації студентів-першокурсників до навчання у ЗВО.....	34
ДАВИДЮК В., ХОМИЧ І. Роль спілкування у формуванні особистості	37
ДВОРАК Д., КУЛАКОВА Л. Психологічна профілактика боулінгу серед молодших школярів.....	39
ДЕМ'ЯНЮК В., КУЛАКОВА Л. Сепарація як феномен міжособистісних стосунків.....	43
ДЗЬОБА Ю. Теоретичний аналіз понять «одnodітні» та «багатодітна» родини	46
ДОЛЯ Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	50
КЛИМЧУК І., КУЛАКОВА Л. Психологічний стрес сучасної молоді: чинники та особистісні детермінанти	53
ЛЕВЧЕНЯ В., НАЗРЕЦЬ Л. Пізнавальний інтерес як мотив навчально-пізнавальної діяльності школярів	56
МАРКОВА І. Емпіричне дослідження ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	59
МИСАН Я. Основні підходи до розвитку творчої діяльності у сучасній педагогічній і психологічній науці	62
МИХАЙЛОВА Т. Емпіричне дослідження особливостей поведінки підлітків у конфліктних ситуаціях	65
МИХАЛЮК Ю. Референтна група однолітків як фактор прояву конфліктності в юнацькому віці	69
НОВОСАД Т. Проблема комунікативної компетентності майбутніх фахівців.....	72
ОЛЕКСІЙЧУК Д. Особливості ціннісної сфери підлітків	75
ОСТАПУК О. Вплив емоцій на успішність студентів	78

ПАВЛОВА Р., КУЛАКОВА Л. Вплив соціальних мереж на зміст ціннісних орієнтацій у підлітковому віці	81
ПАВЛЮК І., БЕРЕЗЮК Т. Психологічна допомога особистості методами арт-терапії	84
ПАЗДНІКОВА С. Психологічні чинники дезадаптації дітей молодшого шкільного віку.....	89
ПИЛИПЧУК І. Основні підходи до розуміння соціально-психологічної адаптації у сучасній психологічній науці	90
ПОЛЮХОВИЧ Т., БЕРЕЗЮК Т. Емоційний інтелект як складова професійної успішності майбутніх фахівців	93
ПОЛЯК К. Інноваційні підходи до управління сучасним загальноосвітнім навчально-виховним закладом	96
САВА О., КОРЧАКОВА Н. Пути формирования национального самосознания (Зарубежный опыт).....	97
САВЧУК В. Особливості самопрезентації студентів.....	99
САКОВСЬКА О. Особливості психологічного дослідження тривожності підлітків ...	102
САМЧУК І. Особливості корекції тривожності у ранньому юнацькому віці	104
СВИСТУН В. Особливості психологічної корекції шкільної тривожності молодших школярів	108
СЕМЕНЧЕНКО Р., КОРЧАКОВА Н. Емоційна направленість як чинник мізогінії	110
СОСОНЮК О., СОЗОНЮК О. Індивідуальні особливості регуляції і саморегуляції поведінки підлітка	112
ТАРАРОВА А. Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу в інклюзивному класі	115
ТИШИНСЬКА Я., ЮРЧУК О. Особливості використання спортивного танцю в процесі розвитку рухової активності дітей старшого дошкільного віку	117
ТРАЧИК М. Теоретичне та експериментальне вивчення експериментальне вивчення особливостей ігрової діяльності дітей на етапі вікових криз	119
ХОМА О., БЕРЕЗЮК Т. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці.....	122
ЧИЧУК Ю. Вплив взаємостосунків із батьками на особистісний розвиток дитини ...	125
ЧОРНОУС Я., НАЗРЕЦЬ Л.М. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів.....	127
ШЕВЧУК О. Особливості психологічного дослідження самоствавлення підлітків ...	130
ШПРАХА Л., КУЛАКОВА Л. Психологічні умови впливу на формування пізнавального інтересу школярів	132
ЮЩУК А. Особливості міжособистісних стосунків у юнацькому віці	135
ЯКИМЕЦЬ М., КУЛАКОВА Л. Чинники психологічного благополуччя особистості.	137
ЛОНГІНОВА О., КОРЧАКОВА Н. Феномен співзалежності в аб'юзивних стосунках	141